EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 06 19
COM(2024) 615 final

**SENSITIVE**[*]
*UNTIL ADOPTION*

Rekomendacija

# TARYBOS REKOMENDACIJA

## dėl Lietuvos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 615 final}

[*] Distribution only on a 'Need to know' basis - Do not read or carry openly in public places. Must be stored securely and encrypted in storage and transmission. Destroy copies by shredding or secure deletion. Full handling instructions https://europa.eu/!db43PX

Rekomendacija

# TARYBOS REKOMENDACIJA

## dėl Lietuvos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97[1], ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241[2], kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. ES finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos semestro prioritetus Priemonė padeda užtikrinti ekonomikos bei socialinį atsigavimą ir įgyvendinti tvarias reformas ir investicijas, kuriomis siekiama visų pirma skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir didinti valstybių narių ekonomikos atsparumą. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, gerinti teritorinę sanglaudą ES ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą;

(2) 2023 m. vasario 27 d. priimtu reglamentu „REPowerEU“[3] siekiama laipsniškai panaikinti ES priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padėtų

---

1 OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

3 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES)

užtikrinti ES energetinį saugumą ir diversifikuoti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Lietuva į nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus;

(3) siekdama padėti priimti politikos sprendimus ir sudaryti pagrindines augimo didinimo sąlygas, 2023 m. kovo 16 d. Komisija paskelbė komunikatą „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“[4]. Komunikate išdėstomi devyni vienas kitą stiprinantys konkurencingumo veiksniai. Tarp šių veiksnių, kaip svarbiausi reformų ir investicijų politikos, kuria siekiama įveikti dabartinius produktyvumo iššūkius ir didinti ilgalaikį ES ir jos valstybių narių konkurencingumą, prioritetai, iškyla prieiga prie privataus kapitalo, moksliniai tyrimai ir inovacijos, švietimas ir įgūdžiai ir bendroji rinka. Paskelbusi šį komunikatą, 2024 m. vasario 14 d. Komisija pateikė metinę bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaitą[5]. Ataskaitoje išsamiai aptariami bendrosios rinkos konkurenciniai pranašumai ir jai kylantys iššūkiai ir analizuojami per metus įvykę pokyčiai, suskirstyti pagal nustatytus devynis konkurencingumo veiksnius;

(4) 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija priėmė 2024 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą[6], kuria pradedamas Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro 2024 m. ciklas. 2024 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino apžvalgoje, grindžiamoje keturiais konkurencingo tvarumo aspektais, išdėstytus prioritetus. 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2024 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Lietuva nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika ir dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Tą pačią dieną Komisija priėmė nuomonę dėl Lietuvos 2024 m. biudžeto plano projekto. Be to, Komisija priėmė Rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos (ją Taryba priėmė 2024 m. balandžio 12 d.) ir Pasiūlymą dėl 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas (ją Taryba priėmė 2024 m. kovo 11 d.);

(5) 2024 m. balandžio 30 d. įsigaliojo naujoji ES ekonomikos valdymo sistema. Sistema apima naują Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97. Be to, ji apima iš dalies pakeistą Reglamentą (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo ir iš dalies pakeistą Direktyvą 2011/85/ES dėl valstybių narių biudžeto sistemų[7]. Naujosios sistemos tikslai – valstybės skolos tvarumo ir tvaraus bei

---

2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

4 COM(2023) 168 *final*.

5 COM(2024) 77 *final*.

6 COM(2023) 901 *final*.

7 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentas (ES) 2024/1264, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L, 2024/1264, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ir 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva (ES) 2024/1265, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L, 2024/1265, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

integracinio augimo užtikrinimas vykdant laipsnišką fiskalinį konsolidavimą ir reformas bei investicijas. Ja valstybės narės skatinamos prisiimti atsakomybę ir daugiau dėmesio skiriama vidutinės trukmės laikotarpiui ir veiksmingesniam bei nuoseklesniam vykdymo užtikrinimui. Kiekviena valstybė narė turėtų pateikti Tarybai ir Komisijai nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane išdėstomi valstybės narės fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai ir jis apima 4 arba 5 metų planavimo laikotarpį, priklausomai nuo įprastos nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane nustatytas grynųjų išlaidų[8] planas turėtų atitikti Reglamento (ES) 2024/1263 reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus bendroji skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama vėliausiai iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, mažesnė nei 60 % BVP, ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas iki žemesnio už 3 % BVP pamatinę vertę lygio ir (arba) toks išliktų. Koregavimo laikotarpis gali būti pratęstas ne ilgiau kaip trejiems metams, jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal Reglamente (ES) 2024/1263 nustatytus kriterijus. Siekdama padėti tuos planus parengti, 2024 m. [birželio 21 d.] Komisija ketina valstybėms narėms pateikti planų ir vėlesnių metinių pažangos ataskaitų, kurias jos turės pateikti, turinio gaires ir pagal Reglamento (ES) 2024/1263 5 straipsnį išsiųs joms technines fiskalinio koregavimo gaires (jei taikoma, orientacines trajektorijas ir techninę informaciją). Valstybės narės nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus turėtų pateikti iki 2024 m. rugsėjo 20 d., nebent valstybė narė ir Komisija susitaria pratęsti terminą pagrįstos trukmės laikotarpiu. Valstybės narės turėtų užtikrinti nacionalinių parlamentų dalyvavimą ir konsultacijas su nepriklausomomis fiskalinėmis institucijomis, socialiniais partneriais ir atitinkamais kitais nacionaliniais suinteresuotaisiais subjektais;

(6) 2024 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau kinta atsižvelgiant į Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jie padeda veiksmingai spręsti visus per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. 2019, 2020, 2022 ir 2023 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra tiek pat svarbios ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;

(7) 2021 m. gegužės 14 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Lietuva Komisijai pateikė nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną įvertino vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis. 2021 m. liepos 28 d. Taryba priėmė Sprendimą dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir

[8] Grynosios išlaidos, apibrėžtos 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamento (ES) 2024/1263 (OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj) 2 straipsnyje. Grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus i) palūkanų išlaidas, ii) diskrecines pajamų priemones, iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų, iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui, v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo[9], kuris 2023 m. lapkričio 9 d. iš dalies pakeistas vadovaujantis Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 2 dalimi, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas ir įtrauktas skyrius „REPowerEU“[10]. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimto sprendimo, kad Lietuva patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;

(8) 2024 m. birželio 19 d. Komisija paskelbė 2024 m. Lietuvos ataskaitą[11]. Joje įvertinta pažanga, Lietuvos padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2023 m. Tarybos priimtas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Lietuvos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant ES pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat JT darnaus vystymosi tikslų;

(9) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis[12], Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 0,6 % BVP 2022 m. iki 0,8 % 2023 m., o valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 38,1 % BVP 2022 m. pabaigoje iki 38,3 % 2023 m. pabaigoje;

(10) 2022 m. liepos 12 d. Taryba rekomendavo[13] Lietuvai imtis veiksmų 2023 m. užtikrinti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitiktų bendrą neutralios politikos kryptį[14], atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Lietuvai rekomenduota būti pasirengusiai einamąsias išlaidas pritaikyti prie kintančios situacijos. Lietuvai taip pat rekomenduota didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis. Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika[15] buvo skatinamoji (jos kryptis – 0,6 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų

---

9 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (10477/2021).

10 2023 m. lapkričio 23 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. liepos 28 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (14637/2023).

11 SWD(2024) 615 *final*.

12 Eurostato euro rodikliai, 2024 04 22.

13 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl Lietuvos 2022 m. nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Lietuvos stabilumo programos, OL C 334, 2022 9 1, p. 120.

14 Pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, remiantis 10 metų realiu potencialaus augimo vidurkiu ir 2023 m. BVP defliatoriumi, numatoma, kad 2023 m. Lietuvos vidutinio laikotarpio potencialios gamybos apimties augimas, naudojamas fiskalinės politikos krypčiai įvertinti, nominaliąja verte bus 10,5 %.

15 Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinio laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones (ir neįskaitant su COVID-19 krize susijusių laikinų neatidėliotinų priemonių), bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšų ir kitų ES fondų, pokyčio skirtumas.

pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos krypčiai 2023 m. buvo iš esmės neutralus ir sudarė −0,2 % BVP. Čia įtrauktos (0,1 % BVP) didesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. atitiko Tarybos rekomendaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų iš esmės neutralų poveikį lėmė (0,9 procentinio punkto BVP) sumažėjusios (tikslinės ir netikslinės) paramos priemonių, taikytų namų ūkiams ir įmonėms reaguojant į energijos kainų šuolius, išlaidos. Vieni iš pagrindinių nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo veiksnių buvo viešojo sektoriaus darbo užmokestis, socialinės išmokos ir pensijos. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarė 1,2 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 3,5 % BVP, t. y. 0,9 procentinio punkto daugiau negu 2022 m. Lietuva finansavo papildomas investicijas pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis. Lietuva finansavo viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir energetinį saugumą, pvz., keturių energijos kaupimo įrenginių, skirtų Lietuvos elektros energijos sistemos saugumui ir stabilumui užtikrinti, sumontavimą; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis;

(11) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 2,0 % 2024 m. ir 2,9 % 2025 m., o infliacija pagal SVKI bus 1,9 % 2024 m. ir 1,8 % 2025 m.;

(12) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 1,8 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2024 m. pabaigos turėtų padidėti iki 38,9 %. Deficito padidėjimas 2024 m. atspindi išlaidų padidėjimą, kurį nevisiškai atitinka pajamų padidėjimas. Išlaidos didėja dėl pensijų ir socialinių išmokų indeksavimo, didėjančio viešojo sektoriaus darbo užmokesčio, Vyriausybės dengiamų einamųjų pervedimų ir palūkanų išlaidų. Numatoma, kad viešojo sektoriaus darbo užmokestis didės panašiai sparčiai kaip ir privačiojo sektoriaus darbo užmokestis, kad būtų išsaugotas viešojo sektoriaus, kaip darbdavio, konkurencingumas. Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus skatinamoji ir jos kryptis sudarys −1,6 % BVP;

(13) pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2024 m. bus finansuojamos išlaidos, sudarančios 0,8 % BVP, palyginti su 0,3 % BVP 2023 m. Išlaidas dengiant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis atsiras galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Lietuvos valdžios sektoriaus balansui ir skolai. Pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės paskolomis 2024 m. bus remiamos išlaidos, sudarančios 0,5 % BVP, palyginti su 0,0 % BVP 2023 m.;

(14) 2023 m. liepos 14 d. Taryba rekomendavo[16] Lietuvai 2024 m. išlaikyti patikimą fiskalinę būklę. Valstybės narės paragintos, vykdant 2023 m. biudžetus ir rengiant 2024 m. biudžeto planų projektus, atsižvelgti į tai, kad Komisija, remdamasi 2023 m.

[16] 2023 m. liepos 14 d. Tarybos rekomendacija dėl Lietuvos 2023 m. nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Lietuvos stabilumo programos, OL C 312, 2023 9 1, p. 135.

galutiniais duomenimis, Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Lietuvos struktūrinis balansas 2024 m. bus −0,8 % BVP, palyginti su 0,1 % 2023 m., taigi liks artimas šalies vidutinio laikotarpio biudžeto tikslui, kuris yra −1,0 % BVP struktūrinis balansas. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją;

(15) be to, Taryba rekomendavo, kad Lietuva imtųsi veiksmų kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti galiojančias neatidėliotinas energijos paramos priemones. Taryba papildomai nurodė, kad jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis naujų paramos priemonių arba toliau taikyti esamas, Lietuva turėtų užtikrinti, kad jomis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad jos būtų fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikytų paskatas taupyti energiją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos[17] neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,3 % BVP, ir numatyta, kad 2024 m. jos sudarys mažiau negu 0,1 %, o 2025 m. – 0,0 % BVP. Konkrečiai, 2024 m. tebegalios PVM už šilumos energiją ir karštą vandenį kompensavimas buitiniams vartotojams. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemones kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją;

(16) be to, Taryba taip pat rekomendavo, kad Lietuva išlaikytų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrintų veiksmingą dotacijų pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ir kitų Sąjungos fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekdama skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos sumažės iki 3,3 % BVP nuo 3,5 % 2023 m. Taip yra dėl 2023 m. įgyvendintų išimtinai didelių investicijų į infrastruktūrą, be kita ko, gynybos ir saugumo srityje. Palyginimo dėlei 2019–2022 m. laikotarpiu nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos vidutiniškai sudarė 2,8 % BVP. Atsižvelgiant į šiuos papildomus veiksnius vertinama, kad 2024 m. viešosios investicijos atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų padidėti iki 1,8 % BVP (nuo 1,2 % BVP 2023 m.);

(17) remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones ir darant nesikeičiančios politikos prielaidą, Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 2,2 % BVP. Deficito padidėjimas 2025 m. daugiausia atspindi dėl pensijų ir socialinių išmokų indeksavimo didėjančias socialines išlaidas, o pajamos, išreikštos BVP procentine dalimi, turėtų išlikti stabilios: numatomą pajamų iš socialinių įmokų ir netiesioginių mokesčių padidėjimą atsvers dėl laipsniško šiuo metu bankams taikomo laikinojo solidarumo įnašo panaikinimo mažėjančios pajamos iš pelno mokesčių, taip pat numatomas pajamų iš palūkanų sumažėjimas, nes Vyriausybė planuoja sumažinti savo piniginius indėlius centriniame banke. Dėl didėjančio deficito valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos turėtų padidėti iki 41,6 %;

(18) Lietuvos mokestinės pajamos, išreikštos procentine BVP dalimi, 2023 m. padidėjo, bet yra gerokai mažesnės už ES vidurkį. Tai varžo galimybes skirti lėšų viešosioms

[17] Šis skaičius rodo metines biudžeto išlaidas toms priemonėms, įskaitant pajamas ir išlaidas, taip pat atitinkamais atvejais atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjų pelnui.

sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir bendrųjų viešųjų paslaugų išlaidoms finansuoti. 2022 m. pajamos iš nekilnojamojo turto mokesčių, kurie yra vieni iš mažiausiai ekonomikos augimui kenkiančių mokesčių, sudarė tik 0,3 % BVP, t. y. buvo maždaug septynis kartus mažesnės už ES vidurkį. Lietuvoje iš kapitalo mokesčių surinktos pajamos (išreikštos procentine BVP dalimi) sudarė mažiau negu pusę ES vidurkio, transporto mokesčiai yra vieni mažiausių ES, be to, ji yra viena iš nedaugelio valstybių narių, kuriose netaikomas metinis automobilių mokestis. 2023 m. viešosios išlaidos socialinei apsaugai padidėjo, bet vis dar yra gerokai mažesnės už ES vidurkį. Dėl to socialinės išmokos yra gana mažos ir jų aprėptis siaura, o senatvės pensijos, palyginti su darbo pajamomis, yra vienos mažiausių ES. Bendrųjų viešųjų paslaugų išlaidos yra itin mažos: joms skiriamas finansavimas (išreikštas procentine BVP dalimi) sudaro mažiau negu pusę ES vidurkio. Kadangi sveikatos priežiūrai skiriama nepakankamai finansinių išteklių, daug pacientų, visų pirma mažas pajamas gaunančių asmenų grupių, poreikių lieka nepatenkinta, daug sąnaudų reikia padengti savo lėšomis, o sveikatos priežiūros specialistams negali būti pasiūlyta konkurencingų atlyginimų ir sąlygų;

(19) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos iki 2026 m. Jos turėtų padėti veiksmingai spręsti visus atitinkamose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Lietuvos ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį trumpą laikotarpį labai svarbu plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, veiksmingą įgyvendinimą vykdyti sparčiai. Siekiant iki 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti plano įsipareigojimus, labai svarbu, kad Lietuva tęstų reformų, įskaitant pirmiausia mokesčių reformą, ir investicijų įgyvendinimą spręsdama kylančias vėlavimo problemas. Kad būtų užtikrinta plati atsakomybė už sėkmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą, itin svarbus tebėra sistemingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

(20) per sanglaudos politikos fondų laikotarpio vidurio peržiūrą, pagal Reglamento 2021/1060 18 straipsnį, Lietuva iki 2025 m. kovo mėn. turi peržiūrėti kiekvieną programą, atsižvelgdama į, be kita ko, 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose ir nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nustatytus uždavinius. Ši peržiūra yra ES finansavimo, įtraukto į kiekvieną programą, galutinio paskyrimo pagrindas. Nors Lietuva padarė pažangą įgyvendindama sanglaudos politiką ir Europos socialinių teisių ramstį, vis dar yra spręstinų uždavinių, o tarp Sostinės regiono ir likusios Lietuvos dalies išlieka didelių regioninių ekonominės veiklos, investicijų ir socialinių rodiklių skirtumų. Labai svarbu sanglaudos politikos programas įgyvendinti sparčiau. Programose sutarti prioritetai tebėra aktualūs. Svarbu toliau mažinti regioninius skirtumus, daugiausia dėmesio skiriant atsiliekančioms apskritims. Tebėra svarbu gerinti švietimo kokybę ir galimybes gauti išsilavinimą (be kita ko, įgyvendinant Europos vaiko garantijų sistemą), socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas. Lietuva taip pat galėtų pasinaudoti Europos strateginių technologijų platformos iniciatyvos teikiamomis galimybėmis remti pramonės transformaciją, kuriant ir gaminant didelės pridėtinės vertės skaitmenines ir giliąsias technologijas ir diegiant šių technologijų inovacijas, taip pat kuriant ir gaminant švarias ir efektyviai išteklius naudojančias technologijas ir biotechnologijas, be kita ko, gynybos srityje ir dvejopo naudojimo prekių srityse;

(21) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir naudojantis kitais ES fondais, Lietuvai kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su sveikatos priežiūros ir pensijų sistemomis, konkurencingumu, viešosiomis paslaugomis, aplinkos vadyba ir išteklių valdymu;

(22) Lietuvoje teikiamų prevencinių, ankstyvosios diagnostikos ir pirminės sveikatos priežiūros paslaugų spektras nedidelis, be to, pirminės sveikatos priežiūros komandų nariams trūksta tinkamos kompetencijos. Todėl prevencijos ir sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiamas mirtingumas tebėra aukštas. Tam įtakos turi ne tik prevencinių intervencinių priemonių, atrankinio sveikatos tikrinimo ir gydymo trūkumai, bet ir elgsenos rizikos veiksniai. Išlaidos sveikatos priežiūrai tebėra vienos mažiausių ES (2021 m. viešosiomis lėšomis buvo finansuojama tik 68,6 % tų paslaugų). Lietuva pradeda imtis teisėkūros veiksmų ir skirti investicijų pirminei ir profilaktinei sveikatos priežiūrai stiprinti, tačiau rezultatų dar reikės palaukti;

(23) nors socialinės išmokos ir senatvės pensijos pastaraisiais metais vidutiniškai didėjo, mokesčių ir išmokų sistemos pajėgumas sumažinti skurdą (20,9 %, palyginti su 16,5 % ES) ir pajamų nelygybę (S80 / S20 santykis yra 6,39, palyginti su 4,74 ES) Lietuvoje tebėra nepakankamas. Senatvės pensijų adekvatumas, palyginti su pajamomis, gaunamomis prieš išeinant į pensiją, sumažėjo ir tebėra labai mažas. 2022 m. (naujausiais turimais duomenimis) vyresnio amžiaus žmonių (65 metų ar vyresnių) disponuojamųjų pajamų mediana sudarė 65 % prieš išeinant į pensiją disponuojamųjų pajamų medianos[18], t. y. 15 procentinių punktų mažiau negu ES vidurkis. Šis pajamų, gaunamų prieš išeinant į pensiją ir išėjus į pensiją, skirtumas nuo 2014 m. didėja. 2022 m. bendra senatvės pensijų pakeitimo norma[19], pagal kurią vertinamas pensijos dydis, išreikštas prieš išeinant į pensiją gauto darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių procentine dalimi, buvo mažiausia ES. Nors ir gerokai padidėjusi (nuo 277 EUR 2017 m. iki 539 EUR 2023 m.), vidutinė iš valstybinio socialinio draudimo fondo mokama pensija vis dar nesiekia skurdo ribos (564 EUR 2023 m.). Dėl mažo bendro pensijų adekvatumo didėja skurdas senatvėje. 2022 m. vyresnio amžiaus žmonių skurdo rizikos lygis buvo vienas aukščiausių ES (39,5 % Lietuvoje, palyginti su 17,3 % ES). Nepaisant pastaraisiais metais padarytos pažangos, energijos nepriteklius tebėra vienas didžiausių ES. Šių problemų sprendimas taip pat padėtų remti aukštynkryptę socialinę konvergenciją, kaip rodo Komisijos tarnybų atlikta antrojo etapo šalių analizė, pagrįsta socialinės konvergencijos sistemos elementais[20];

(24) Lietuvoje nemažėjančius regioninius skirtumus dar labiau didina neigiami demografiniai pokyčiai. Lietuvoje miesto ir kaimo atotrūkis pagal skurdo ar socialinės atskirties rizikos rodiklį yra gerokai didesnis, palyginti su ES vidurkiu (10,7 procentinio punkto, palyginti su 0,4 procentinio punkto 2022 m., skaičiuojant kaip gyventojų dalies skirtumą). Mažesnėse ir atokesnėse savivaldybėse efektyviai užtikrinti galimybę gauti kokybiškas sveikatos priežiūros, švietimo, socialines, transporto, energijos, vandens tiekimo ir kitas viešąsias paslaugas ir paspartinti ekonominę plėtrą darosi vis sunkiau. Savivaldybės per mažai bendradarbiauja, kad sutelktų ekspertines žinias bei investicijas ir taip galėtų išplėsti viešųjų paslaugų

[18] 55–64 m. amžiaus grupės disponuojamųjų pajamų mediana.

[19] Rodiklis rodo 65–74 m. asmenų individualios pensijos neatskaičius mokesčių medianos ir 50–59 m. asmenų individualaus darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių medianos santykį, neįtraukiant kitų socialinių išmokų.

[20] SWD(2024) 132 *final*.

aprėptį ir padidinti jų teikimo veiksmingumą ir efektyvumą. Suskaidyta ir nevienodai išvystyta viešojo transporto sistema, nepakankamos vidaus jungtys ir įvairiarūšiškumas[21], kelionių planavimas ir kitos pagrindinės keleivių vežimo paslaugos trukdo įsidarbinti ir naudotis viešosiomis paslaugomis, ypač atokiose ir kaimo vietovėse, o dėl to didėja regioniniai skirtumai. Lietuvos viešojo transporto tinklas yra mažiausiai išvystytas ir mažiausiai naudojamas ES: viešuoju transportu keliauja tik 5,3 % keleivių, iš jų traukiniais – 0,9 %. Lietuva turi daug galimybių pagerinti viešojo transporto sistemos koordinavimą tiek regioniniu, tiek centriniu lygmeniu;

(25) Lietuvoje našumo augimas buvo menkas iš dalies dėl įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties. Nors šalies aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalis yra viena didžiausių, viena iš pagrindinių kliūčių 72 % Lietuvos įmonių ilgalaikėms investicijoms yra kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, o turimą išsilavinimo lygį atitinkantį darbą randa tik 47 % aukštųjų mokyklų absolventų. Socialinių partnerių dalyvavimas rengiant studijų programas ir aukštojo mokslo studijų programų kokybės kontrolė tebėra menki. Aukštųjų mokyklų tinklas nebuvo pritaikytas prie mažėjančio studentų skaičiaus ir, šiais metais įsigaliojus naujai studentų priėmimo sistemai, patirs papildomą spaudimą. Nors Lietuva suplanavo keletą kolegijų reorganizavimo projektų, reikia toliau dėti pastangas didinti aukštojo mokslo tinklo efektyvumą ir konsoliduoti suskaidytą mokslinių tyrimų sistemą;

(26) Lietuva nuo ES vidurkio atsilieka pagal įvairius inovacijų rodiklius, pvz., mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) intensyvumą, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes ir privačiąsias investicijas į MTI. 2022 m. MTI finansuoti skiriamos viešosios išlaidos sudarė 0,53 % BVP – nuo 2007 m. tai mažiausias dydis. Galimybes akademinei bendruomenei ir verslui naudotis viešosiomis MTI rėmimo priemonėmis riboja sudėtingos taisyklės. Privačiosios investicijos į MTI pastaraisiais metais nekito ir yra tris kartus mažesnės už ES vidurkį. Padėtį sunkina ribotos galimybės gauti finansavimą, o tai trukdo novatoriškų įmonių, visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių, kurių galimybės naudotis alternatyviais finansavimo šaltiniais yra ribotos, augimui;

(27) Lietuvos ekonomikos, ypač pramonės, sektorius medžiagas turtui kurti naudoja kur kas neefektyviau, palyginti su ES vidurkiu. Išteklių našumas nuo 2018 m. nuolat išliko mažesnis už ES vidurkį, o tai rodo didesnį žaliavų naudojimo rodiklį. Lietuvos žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis 2022 m. buvo tris kartus mažesnis už ES vidurkį (4,1 %, palyginti su 11,5 %) ir nuo 2018 m. nė kiek nepagerėjo. Tai reiškia, kad Lietuvoje nėra pakartotinai naudojama apie 96 % visų medžiagų, o tai rodo, kad yra daug galimybių gerinti suskaidytą atliekų rūšiavimo ir perdirbimo sistemą ir skatinti naudoti antrines medžiagas vertei kurti. Be to, tris ketvirčius Lietuvos pastatų ūkio ploto sudaro iki 1992 m. pastatyti pastatai – tai lėmė mažą energijos vartojimo efektyvumą ir didesnį energijos suvartojimą (taip pat energijos nepriteklių). Padidinus išteklių našumą galima sumažinti priklausomybę nuo nepastovių žaliavų rinkų, sumažinti gamybos sąnaudas ir taip padidinti konkurencingumą didinant efektyvumą ir kartu padedant kuo labiau sumažinti neigiamą poveikį aplinkai. Be to, dviejų trečdalių pagal ES teisės aktus saugomų buveinių išsaugojimo būklė yra nepalanki ir tik pusės visų paviršinio vandens telkinių ekologinė būklė yra gera. Lietuvoje labai sumažėjo žemės ūkio kraštovaizdžių biologinė įvairovė. Tai rodo agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos sumažėjimas beveik per pusę 2000–2020 m. Be

[21] Transporto sistemos ypatumas, kai siekiant įgyvendinti vežimo nuo durų iki durų grandinę integruotai naudojamos bent dvi skirtingos transporto rūšys.

to, žemės ūkio sektorius yra antras pagal išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį Lietuvoje ir nuo 2005 m. jame išmetamų teršalų kiekis didėjo. Apskaičiuota, kad apskritai 2014–2020 m. investicijų į aplinkos apsaugą spraga Lietuvoje siekė 2,2 % BVP, t. y. gerokai viršijo 0,8 % ES vidurkį. Todėl dar yra galimybių toliau derinti žemės ūkio praktiką su aplinkosaugos tikslais;

(28) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2024 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų rekomendacijai dėl euro zonos ekonominės politikos įgyvendinti. Lietuvai skirtos 1, 2, 3 ir 4 rekomendacijos padeda įgyvendinti pirmą, antrą, trečią ir ketvirtą euro zonai skirtas rekomendacijas,

REKOMENDUOJA Lietuvai 2024 ir 2025 m. imtis šių veiksmų:

1. Laiku pateikti vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Laikantis reformuoto Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų, grynųjų išlaidų[22] augimą 2025 m. apriboti iki tokio tempo, kuris padėtų vidutinės trukmės laikotarpiu valdžios sektoriaus deficitą išlaikyti mažesnį už Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę, o valdžios sektoriaus skolą – apdairaus lygio. Teikti pakankamą sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir bendrųjų viešųjų paslaugų finansavimą.

2. Spręsti kylančias vėlavimo problemas, kad būtų galima nuolat, sparčiai ir veiksmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įskaitant skyrių „REPowerEU“, užtikrinant, kad reformos ir investicijos būtų užbaigtos iki 2026 m. rugpjūčio mėn. Sparčiau įgyvendinti sanglaudos politikos programas. Atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą toliau daugiausia dėmesio skirti sutartiems prioritetams, kartu apsvarstant Europos strateginių technologijų platformos iniciatyvos teikiamas galimybes didinti konkurencingumą.

3. Gerinti sveikatos rezultatus ir sveikatos sistemos atsparumą stiprinant pirminę ir plečiant profilaktinę sveikatos priežiūrą. Didinti senatvės pensijų adekvatumą, kartu užtikrinant pensijų sistemos tvarumą. Mažinti regioninius skirtumus skatinant savivaldybių bendradarbiavimą, kad būtų pagerintos galimybės naudotis viešosiomis paslaugomis, įskaitant viešąjį transportą.

4. Spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemą gerinant aukštojo išsilavinimo atitiktį darbo rinkos poreikiams. Sudaryti palankesnes sąlygas privačiosioms investicijoms į mokslinius tyrimus ir inovacijas. Didinti išteklių našumą, kad būtų daroma pažanga kuriant žiedinę ekonomiką.

Priimta Briuselyje

*Tarybos vardu*
*Pirmininkas / Pirmininkė*

[22] Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punktą, grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus palūkanų išlaidas, diskrecines pajamų priemones, Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų, nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui, bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.